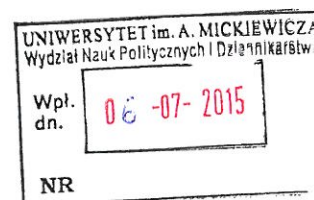

Poznań, 07.06.2015

Prof. zw. dr hab. Jerzy Babiak
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

RECENZJA

**dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy
międzynarodowej
doktora Jarosława Jańczaka
sporządzona w ramach postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk społecznych w
dyscyplinie nauki o polityce**

Doktor Jarosław Jańczak ukończył w roku 2000 studia magisterskie na kierunku nauki polityczne w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, odbywając w ich trakcie półroczne studia na Uniwersytecie Jyväskylä w Finlandii jako stypendysta programu Erasmus (pierwszy semestr roku akademickiego 1999/2000). Następnie, po otrzymaniu stypendium doktoranckiego Niemieckiego Federalnego Ministerstwa ds. Nauki, podjął studia doktoranckie w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. W rezultacie studiów doktoranckich, w roku 2004 uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, broniąc pracę zatytułowaną „Doświadczenia fińskie i ich użyteczność dla Polski w procesie integracji europejskiej”.

W rezultacie otrzymanego tytułu doktora i w wyniku przeprowadzonej procedury konkursowej, dr Jarosław Jańczak zatrudniony został na stanowisku adiunkta w Zakładzie

Polityki Społecznej i Ekonomicznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dodatkowo przyjęty został do pracy na stanowisku pracownika naukowego w Katedrze Studiów Europejskich Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Obie te instytucje są do dnia dzisiejszego jego podstawowymi miejscami pracy.

Ocena dorobku naukowo-badawczego – osiągnięcie naukowe: cykl publikacji „Współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*”

Zainteresowania badawcze dr. Jarosława Jańczaka koncentrują się wokół problematyki granic i pograniczy w Europie, procesów *debordering* i *rebordering* oraz współpracy transgranicznej w kontekście integracji Europejskiej. Jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przedstawił on cykl publikacji zatytułowany „Współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*”. Cykl publikacji (trzydzieści dziewięć pozycji) obejmuje jedną monografię (wydaną w berlińskim wydawnictwie Logos w języku angielskim), trzydzieści jeden monotematycznych artykułów naukowych (osiem w czasopismach naukowych w tym dwa w języku angielskim, jeden w języku niemieckim, i dwadzieścia trzy artykuły w pracach zbiorowych, w tym sześć w języku angielskim, jeden w języku niemieckim), oraz siedem redakcji monografii (w tym cztery w języku angielskim). Należy odnotować tu nie tylko ilość, ale przede wszystkim profil jakościowy przedstawionych pozycji: Duża część z nich opublikowana została w języku angielskim i niemieckim (czasami z polskimi wersjami wydanymi w kraju), w renomowanych wydawnictwach o szerokim zasięgu, głównie w Niemczech, Francji i na Litwie. Publikacje w języku polskim wydawane były w licznych i najlepszych ośrodkach wydawniczych i akademickich naszego kraju. Na szczególną uwagę zasługuje fakt opublikowania jednego tekstu w czasopiśmie z listy A MNiSW, i pięciu w czasopismach z listy B MNiSW.

Należy zauważyć, że mimo, iż część z zaprezentowanych pozycji wydawana była dwukrotnie, w języku polskim i obcym, ilościowy charakter zaprezentowanego osiągnięcia z nawiązką wypełnia obowiązujące kryteria. Jego jakościowy wymiar natomiast ma charakter mocno ponadprzeciętny: habilitant publikował nie tylko w licznych polskich ośrodkach naukowych i wydawniczych (co świadczy o jego szerokiej współpracy w kraju i oznacza, że z

powodzeniem przeszedł procedury recenzowania tekstów przez naukowców z wielu polskich centrów akademickich), ale także za granicą.

Podsumowując, należy wyraźnie pokreślić, iż dorobek habilitanta wskazuje na silne i regularne więzi z nauką światową, obecność z wynikami swoich badań na globalnym rynku wiedzy oraz zdolność do tworzenia prac akceptowanych w najlepszych światowych czasopismach i wydawnictwach naukowych.

Ponadto warto nadmienić o deklarowanych przez habilitanta kolejnych pracach, nie należących do przedstawionego osiągnięcia, a oczekujących na publikację (po pozytywnych recenzjach) w *Journal of Borderland Studies*, *Erdkunde* (lista A MNiSW) czy *Nordic Historical Review* – najlepszych światowych czasopism w obszarze badań habilitanta.

Jego badania znajdują też zastosowanie praktyczne przy tworzeniu lokalnych, regionalnych i narodowych polityk transgranicznych w Polsce i za granicą, przejawiające się w udziale w międzynarodowych zespołach eksperckich i tworzeniu ekspertyz dla podmiotów publicznych z Rumunii, Bułgarii, Polski i Niemiec.

W recenzowanym cyklu publikacji „Współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*” habilitant pokazuje swoją dojrzałość naukową, umiejętność stawiania istotnych naukowo pytań badawczych, planowania badań o charakterze tak teoretycznym, jak i empirycznym, weryfikacji przyjętych założeń i wyciągania zasadnych wniosków. Cykl publikacji jest wartościowy nie tylko na poziomie refleksji teoretycznej, stanowiącej istotny wkład w prowadzone obecnie badania nad granicami państw. Jest on także wynikiem żmudnej i długotrwałej pracy „w terenie”, czego efektem jest imponujący zbiór wywiadów w *granicznych miastach bliźniaczych* przeprowadzonych na kilkudziesięciu europejskich granicach, nowy i istotny naukowo zasób wiedzy empirycznej, znacznie poszerzające stan wiedzy na temat współpracy transgranicznej na poziomie lokalnym.

Należy odnotować, iż teksty tworzące prezentowany cykl publikowane były w kolejności, która niekoniecznie wskazuje na spójny charakter projektu badawczego, co więcej, może ona sugerować pewną niekonsekwencję czasową w prezentowanej tematyce i argumentacji. Jednakże zestawienie całości i ukazanie odpowiedniej sekwencyjności tekstów dokonane przez habilitanta w Autoreferacie usuwa te wątpliwości, obrazując czytelnikowi nie tylko spójny tematycznie, metodologicznie i argumentacyjnie wywód, ale dodatkowo konsekwentnie wdrażaną przez wiele lat wizję badawczą i rozwijające się zainteresowania dr. Jańczaka. Oczywiście później wydawane teksty i opracowania wykazują znacznie większą dojrzałość badawczą, a przywoływanie wielokrotnie koncepty i schematy są sukcesywnie

modyfikowane i rozwijane. Świadczy to o konsekwentnym rozwoju naukowym habilitanta, który z fazy podoktorskiej systematycznie przechodzi w habilitacyjny etap swojego życia naukowego.

Konkludując powyższy fragment recenzji należy wyraźnie zaznaczyć, iż wybór obszaru zainteresowań habilitanta jest nie tylko zasadny w obliczu dynamicznych procesów transformacji granic w Europie i rosnącej dynamiki współpracy transgranicznej, ale także w logiczny sposób wynika z jego profilu naukowego (integracja europejska) oraz afiliacji zawodowej (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Europejski Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Collegium Polonicum w Słubicach – jednostki naukowe bezpośrednio położone na granicy i posiadające olbrzymi potencjał i zasoby do badania problematyki granic i relacji transgranicznych).

Koncentracja na *granicznych miastach bliźniaczych* świadczy natomiast o wysokim poziomie innowacyjności badań habilitanta. Dzieje się tak z dwóch powodów. Po pierwsze - pomimo szeregu opracowań naukowych traktujących o pojedynczych parach lub ich regionalnie wyodrębnionych grupach - brakowało w nauce europejskiej próby całościowego uchwycenia tego fenomenu w jednolitym metodologicznie i koncepcyjnie cyklu badań. Prace dr. Jarosława Jańczaka wypełniają wspomnianą lukę i tworzą (w szczególności monografia *Border Twin Towns in Europe. Cross-Bordered Collaboration at the Local Level*) pierwsze kompleksowe i porównawcze podejście do zjawiska *twinningu* miast granicznych. Po drugie, perspektywa badawcza (koncentracja na mikrostrukturach), która rezygnuje z dominujących badań na poziomie państw i regionów na rzecz miast i gmin. Zabieg ten ma istotne konsekwencje dla założeń metodologicznych pracy, sytuuje ją bowiem pomiędzy stosunkami międzynarodowymi, badaniami nad samorządem, studiowaniem integracji europejskiej, itd.

Dr Jarosław Jańczak budując swoje osiągnięcie zajmuje się procesami integracji europejskiej, w szczególności erozją granic wewnętrznych i wzmacnianiem granic zewnętrznych Unii Europejskiej. Na tym tle kluczową jawi się kwestia współpracy transgranicznej, w tym przede wszystkim wspólnot lokalnych. Habilitant słusznie zauważa, iż w takich warunkach jednostki samorządu terytorialnego stają się naturalnymi partnerami we współpracy transgranicznej na rzecz rozwiązywania problemów społeczności lokalnych, co limitowane jest jednak kompetencjami, w które są one wyposażone. Ale, na co zwraca on także uwagę, współpraca ta jest nierzadko instrumentalizowana przez centra narodowe jako element relacji międzypaństwowych.

Istotnym elementem wkładu habilitanta do studiów nad granicami jest kategoryzacja pojęcia *granicznych miast bliźniaczych*, wobec wcześniej panującej tu niekonsekwencji

terminologicznej i koncepcyjnej. Osią analizy współpracy miast jest metafora „laboratorium integracji europejskiej” (miejsce, gdzie „z uwagi na bliskość przestrzenną i znaczenie symboliczne, ogniskują się procesy integracyjne w sposób bardziej intensywny i widoczny w porównaniu do innych przestrzennie rozumianych poziomów”). Rozwinięcie tego wcześniej już istniejącego w literaturze przedmiotu konceptu to kolejny istotny wkład dr. Jańczaka. Należałoby krytycznie zauważyć jednak, iż współpraca granicznych miast bliźniaczych nie jest – na czym koncentruje się habilitant – zjawiskiem związanym wyłącznie z powojennymi procesami integracyjnymi. Można ją odnotować także we wcześniejszych okresach oraz poza kontekstem unijnym (habilitant odnotowuje ten fakt, jednakże nie rozwija szerzej tego wątku).

Podsumowując powyższy fragment recenzji jednoznacznie stwierdzam, iż cel badań sformułowany został prawidłowo, jako „określenie dynamiki procesów przemiany granic w Europie poprzez analizę przyczyn, form i manifestacji współpracy transgranicznej”. Również pytania badawcze (1. W jaki sposób proces integracji europejskiej warunkuje współcześnie obserwowalną intensyfikację współpracy transgranicznej? 2. Dlaczego jednostki samorządu terytorialnego oraz wspólnoty lokalne zamieszkujące obszar pogranicza decydują się na intensywne uczestnictwo w tych procesach, wyrażające się we współpracy transgranicznej? 3. Co jest celem oraz efektem podejmowanych wysiłków w zakresie współpracy i integracji transgranicznej?) są poprawnie i zasadnie zbudowane, dodatkowo, co warto podkreślić już w tym momencie prezentowanej recenzji, habilitant z pomocą przedstawionego cyklu prac w przekonujący i wyczerpujący sposób odpowiada na nie.

Warto ponadto zwrócić uwagę na poprawnie przeprowadzoną operacjonalizację pytań głównych i sformułowanie założeń badawczych i pytań szczegółowych. Jej rezultatem stało się rozróżnienie poziomów analizy na transgraniczną wspólnotę polityczną – *polity* (będącą efektem europeizacji i manifestującą się w wymiarze symboliczno-kognitywnym *cross-border governance*). Następnie procesy decyzyjne w niej zachodzące – *politics* (wymiar polityczno-ekonomiczny) i transgraniczne polityki – *policies*.

Oceniając całość osiągnięcia należy stwierdzić, iż habilitant prawidłowo dobrał perspektywę teoretyczną rozważań. Obejmuje ona przede wszystkim teorie studiów europejskich, w szczególności neofunkcjonalizm, intergovernmentalizm i konstruktywizm społeczny. Pomimo olbrzymiego potencjału eksplanacyjnego tych podejść w kontekście studiów granicznych w skali mikro (co wymagało, zwieńczonej sukcesem, ich adaptacji przez habilitanta do badanego przedmiotu i skali), można zadać pytanie o możliwość użycia alternatywnych dyscyplinarnie aparatów teoretycznych. Chociażby tych, reprezentujących

klasyczną politologię lub stosunki międzynarodowe. Z drugiej strony habilitant może zostać tu „rozgrzeszony” z uwagi na konieczność świadomego i naukowo zasadnego wyboru perspektywy teoretycznej. Tym bardziej, iż dr Jańczak wykorzystuje też, będące nadal w fazie tworzenia (a tym samym nadal niedoskonałe), instrumentarium teoretyczne studiów nad granicami. Co więcej, w swoich tekstach twórczo rozwija je, kategoryzując i rozbudowując modele *boundaryzacji i frontieryzacji* oraz *cross-border governance*. Osiąg to między innymi stosując na poziomie metodologicznym techniki ilościowe, ale także jakościowe do gromadzenia i interpretacji materiału empirycznego. Dodatkowo w prezentowanych pozycjach odwołuje się do zdecydowanej większości kluczowych książek i artykułów naukowych, krajowych, ale przede wszystkim reprezentujących naukę światową, zarówno klasycznych, jak i świeżo obecnych na rynku wydawniczym.

Efektom badań dr. Jańczaka jest znaczący jego wkład w wymiar teoretyczny badanego zjawiska. Habilitant zbudował model oparty o trzy warstwy analizy: 1. instytucje samorządu terytorialnego badanych jednostek, 2. organizacje pozarządowe działające na ich terenie, w końcu 3. społeczności lokalne zamieszkujące badane pary miast. Stworzył więc model zarządzania transgranicznego (*cross-border governance*) tłumaczący relacje horyzontalne i wertykalne we współpracy transgranicznej. Warto zauważyć, iż model ten posiada znaczny potencjał eksplanacyjny dla innych poziomów terytorialnych analizy, może więc być używany przez szersze grono badaczy. Dalej, habilitant z sukcesem zaaplikował model europeizacji do poziomu lokalnego, jak i model zarządzania wielopoziomowego (*multi-level governance*), rozwijając go do wcześniej przywoływanego modelu *cross-border governance*.

Wkład empiryczny wniesiony w naukę przez habilitanta za pomocą ocenianego cyklu wydawniczego wydaje się być równie istotny. Nie tylko rozwija on wiedzę faktograficzną odnośnie wielu z par miast, ale także tworzy generalizacje regionalne, i w końcu całościowo opisuje europejskie graniczne miasta bliźniacze. Fakt, iż duża część publikacji cyklu, łącznie z przywołaną monografią wydane zostały w języku angielskim i dodatkowo w wydawnictwach o wysokiej renomie i szerokim systemie dystrybucji w środowiskach naukowych powoduje, iż wkład ten przyczynia się do rozwoju nauki w międzynarodowym wymiarze.

Powyżej przedstawiona ocena osiągnięcia habilitanta musi zostać uzupełniona o jeszcze jeden element: dr Jarosław Jańczak realizował swoje badania z pomocą szeregu płaszczyzn tematycznych, z którymi związane były poszczególne teksty naukowe. Ilość publikacji składających się na zaprezentowane osiągnięcie powoduje, iż formuła recenzji nie

pozwała na szczegółowe omówienie każdej pozycji. Warto jednak poniżej przywołać najważniejsze z nich.

Wprowadzające dla dalszej części badań i niezwykle trafne pod względem oceny i całościowego oglądu analizowanego obszaru tematycznego są prace habilitanta dotyczące procesu różnicowania granic w Unii Europejskiej na zewnętrzne i wewnętrzne (co testowane jest z pomocą mechanizmu europeizacji), dziedzictwa granicznego Europy Środkowej i wkładu Unii Europejskiej w tworzenie polityk granicznych. Dr Jańczak trafnie obrazuje też najnowsze trendy metodologiczne i teoretyczne w studiach nad granicami, przedstawiające istotę tzw. „przesunięcia koncepcyjnego” i dominujące kierunki w badaniach nad granicami w Europie i świecie, osadzając je dodatkowo w kontekście badań nad integracją europejską. Kategoryzuje też tutaj pojęcia boundaryzacji i frontieryzacji. Pośród szeregu artykułów w tym obszarze na szczególną uwagę zwracają trzy: *Borders and border dimensions in Europe. Between frontierisation and boundarisation*, „Public Policy and Economic Development”, 2014; *Teorie studiów europejskich w integracji granicznej. Możliwość zastosowania dla przykładu granicznych miast bliźniaczych*, [w:] *Teorie w Studiach Europejskich. W kierunku nowej agendy badawczej*, Janusz Ruszkowski, Luiza Wojnicz (red.), Szczecin - Warszawa: Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Europeistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2012; oraz *Przesunięcie koncepcyjne w „studiach granicznych”*, „Przegląd Politologiczny”, 2013.

W następnym etapie projektu badawczego dr Jańczak analizuje przypadek granicy polsko-niemieckiej, gdzie z pomocą czterech wymiarów granicy (geograficznego, kulturowego, interakcyjnego i osobowego) bada między innymi problem tożsamości transgranicznych oraz transgranicznego społeczeństwa obywatelskiego. Na podstawie badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych w Ślubicach i Frankfurcie nad Odrą dochodzi on do wniosku, iż „organizacje pozarządowe stanowią kluczowy element w tworzeniu transgranicznego społeczeństwa obywatelskiego, łącząc stabilne ramy instytucjonalne (będące cechą struktur administracyjnych) oraz zaangażowanie jednostek (w innych kontekstach doświadczających „alienacji transgranicznej”)”. Rozszerzając te badania na inne miasta graniczne wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej tworzy model interakcji transgranicznych jednostek samorządowych i społeczności lokalnych w obszarze transgranicznych idei, interesów i procesów decyzyjnych. Problematyka ta jest najpełniej obecna w tekstach *Polsko-niemieckie regiony transgraniczne i miasta transgraniczne po 2004 roku. Pomiędzy pragmatyzmem instytucjonalnym a izolacją społeczną* [w:] *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Europa bez granic – nowa jakość przestrzeni*, Sylwia

Dołzbłasz, Andrzej Raczyk (red.), Wrocław: Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008; *Chancen und Probleme der grenzüberschreitenden deutsch-polnischen Zusammenarbeit am Beispiel von Zwillingsstädten in Grenzgebieten*, „Jahrbuch des Föderalismus“, Nomos Verlag, Band 12, 2011; oraz *Europeanization of Trans-border Communities. The Polish-German Case*, [w:] *Rediscovering Europe: Political Challenges in the 21st Century EU*, Jarosław Jańczak (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, 2007

Kolejną płaszczyzną badań habilitanta jest rozszerzenie terytorialnego wymiaru badań na kolejne pary miast położone na kilkunastu europejskich granicach. Imponujące zakresem badania terenowe skutkują szeregiem studiów przypadku i prac porównawczych, ale przede wszystkim dalszym rozwojem wcześniej stworzonych modeli współpracy, poprzez uzupełnienie ich o elementy takie jak stopień przepuszczalności granicy czy transgraniczna struktura etniczna. Niezwykle cenne naukowo wydaje się być uchwycenie nielinearnego charakteru procesów współpracy transgranicznej dokonane na przykładzie *granicznych miast bliźniaczych* z Europy Środkowej. Warto przywołać tu między innymi artykuł opublikowany przez habilitanta w czasopiśmie z listy A MNiSW, *Revised boundaries and re-frontierization. Border twin towns in Central Europe*, „Revue d'études comparatives Est-Ouest”, 2013. Ale także inne pozycje, takie jak, *Baarle-Hertog and Baarle-Nassau: Functional Interdependence of the Nested Territorial and Political Structures*, [w:] *European Exclaves in the Process of De-bordering and Re-bordering*, Jarosław Jańczak, Przemysław Osiewicz (red.), Berlin: Logos Verlag, 2012; *Integracja i dezintegracja w Europie Środkowej. „Graniczne miasta bliźniacze” jako laboratoria współpracy transgranicznej*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, 2013; *Integracja europejska w mikroperspektywie. Graniczne miasta bliźniacze w Europie Zachodniej i Środkowo-Wschodniej*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, 2012; oraz *Cross-border Governance in Central European Border Twin Towns. Between De-bordering and Re-bordering*, [w:], *De-bordering, Re-bordering and Symbols on the European Boundaries*, Jarosław Jańczak (red.), Berlin: Logos Verlag, 2011. Inna z pozycji, *Conflict and Cooperation in Divided Cities*, Berlin: Logos Verlag, 2009, doczekała się pozytywnej recenzji w amerykańskim *Journal of Borderland Studies*, 2010.

Ostatnią z płaszczyzn jest całościowe porównawcze ujęcie współpracy transgranicznej na poziomie lokalnym w Europie. Zgromadzony do tego momentu materiał empiryczny i zaproponowane modele teoretyczne pozwoliły na całościową kategoryzację badanego problemu. Nastąpiło to między innymi poprzez rozwinięcie modelu zarządzania transgranicznego (*cross-border governance*), ale także koncepcji granicznych miast

bliźniaczych jako „laboratoriów integracji europejskiej”, funkcjonujących dzięki zarówno oddolnym, jak i pochodzącym z centrów impulsom. Pokazano tutaj także w ujęciu porównawczym mechanizm rozwoju współpracy (obejmujący elementy symboliczne, infrastrukturalne, edukacyjne, itd.). Problematyka ta obecna jest między innymi w tekstach: *Miasta (trans)graniczne jako uczestnicy procesu integracji europejskiej*, „TEKA” Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych, t. VIII, Lublin, 2013; powstały we współpracy z dr. Andrew Asherem, *Transnational Mythmaking in Post-Soviet Europe: Cold War and EU Monuments in a Polish – German 'Divided City'*, [w:], *Art and Politics: Case-Studies from Eastern Europe*, Art History & Criticism nr 3, Linara Dovydaityte (red.), Kaunas: Vytautas Magnus University, 2007; oraz *Grenzüberschreitende Zusammenarbeit auf dem Gebiet der Bildung in einer deutsch-polnischen Stadt anhand der europäischen und politologischen Studien*, [w:] *Europäischer Anspruch und Regionale Aspekte. Grenzüberschreitende universitäre Zusammenarbeit in der deutsch-polnischen Grenzregion angesichts der zukünftigen Herausforderungen in Europa*, Agnieszka Bielawska, Krzysztof Wojciechowski (red.), Berlin: Logos Verlag, 2007.

Summaryczne zebranie kluczowych wątków badań zaprezentowane zostało w przywołanej już monografii z 2013 roku, wydanej w języku angielskim w berlińskim wydawnictwie Logos, *Border Twin Towns in Europe. Cross-border Cooperation at a Local Level*.

Inne publikacje naukowe

Obok najważniejszych publikacji tworzących osiągnięcie naukowe, habilitant przedstawił do recenzji pozostałe publikacje o charakterze naukowym. Obejmują one kolejnych dwadzieścia dziewięć pozycji wydawniczych, podobnie jak wcześniej o olbrzymim potencjale jakościowym i międzynarodowym. Wydane zostały w różnych ośrodkach polskich i zagranicznych (jedna z listy A MNiSW, pięć z znajduje się na liście B MNiSW), Są to dwie monografie (jedna w języku angielskim), jeden podręcznik akademicki (w języku angielskim, używany przez sieć niemieckich szkół wyższych), jedna redakcja monografii (w języku angielskim), sześć artykułów czasopismach naukowych (jeden w języku angielskim, jeden w języku niemieckim), osiemnaście artykułów w pracach zbiorowych (pięć w języku angielskim i jedna recenzja).

Ta grupa publikacji znajduje się w obszarach pokrewnych do głównego obszaru zainteresowań dr. Jarosława Jańczaka, w większości jednak w znacznym stopniu powiązania

merytorycznego, dyscyplinarnego lub metodologicznego – znajduje się więc w orbicie studiów nad granicami, pograniczami i sąsiedztwem w kontekście procesów integracji europejskiej, lub w centrum samych studiów nad integracyjną. Są to kolejno stosunki zewnętrzne Unii Europejskiej, w szczególności problematyka granic i sąsiedztwa, partnerstwa wschodniego i polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Tutaj przywołać należy dwie bardzo wartościowe pozycje, napisaną wraz z dr Beatą Przybylską-Maszną, *Polen regierte Europa*, „Welt Trends. Zeitschrift für internationale Politik“, 2012, oraz *Rynek wewnętrzny jako obszar priorytetowy polskiej prezydencji*, [w:] *Priorytety prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej*, Zbigniew Czachór, Tomasz R. Szymczyński (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011. Następnie są to wybrane aspekty dynamiki procesu integracyjnego, gdzie wyróżniają się następujące teksty: *Przeciweuropeizacja jako kategoria badawcza w studiach nad procesami integracji europejskiej* [w:] *Europeizacja – mechanizmy, wymiary, efekty*, Anna Pacześniak, Rafał Riedel (red.), Oslo-Toruń-Wrocław: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2010, i napisany wraz z prof. Timmem Beicheltem „*Teaching Europe!*” *European Studies Programs and their Contributions to the Transnationalization of Higher Education in Europe*, [w:] *How Globalizing Professions Deal with National Languages: Studies in Cultural Studies and Cooperation*, Michael Gueldry (red.), New York: The Edwin Mellen Press, 2010. Ostatnim obszarem pobocznym są rozważania na temat roli granic, także historycznych, w procesach wyborczych oraz relacjach międzypaństwowych. Tu habilitant był między innymi współautorem dwóch ważnych monografii. Napisanej wraz z prof. Magdaleną Musiał-Karg i dr. Bartłomiejem Seclerem, *Wybory samorządowe na ziemi lubuskiej, Pomorzu i w Wielkopolsce. Granice historyczne i relacje centra-peryferia a zachowania wyborcze*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2013, oraz z prof. Erwinem Seyfriedem i dr. Cezarym Trosiakiem, *Bordering the Other. Mutual Relations of Poland and Germany from a Multidisciplinary Perspective*, Berlin – Poznań: Berlin School of Economics and Law, Faculty of Political Science and Journalism Adam Mickiewicz University, 2011.

Inne dokonania naukowo-badawcze

O profilu naukowo-badawczym habilitanta zaświadcza nie tylko jego publikacje, ale także udział w życiu naukowym społeczności akademickiej. Od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora uczestniczył on w sześćdziesięciu konferencjach, seminariach i debatach naukowych. Ponownie, nie tylko ilość wydarzeń naukowych, ale i ich charakter pokazuje jakość pracy dr. Jańczaka. Większość konferencji, w których brał on udział, miała charakter

międzynarodowy, prawie połowa odbywała się poza granicami Polski. Bardzo istotnym wydaje się być fakt, iż habilitant uczestniczył w konferencjach organizowanych przez różne krajowe ośrodki akademickie (prezentując wyniki swoich badań szerokiemu kręgowi odbiorców w Polsce).

Dr Jańczak w całym okresie po uzyskaniu stopnia doktora konsekwentnie uczestniczył w międzynarodowym życiu naukowym, przedstawiając referaty na konferencjach kluczowych dla rozwoju studiów nad granicami w wymiarze światowym. Warto przywołać tu *Ist World Conference: Post-Cold War Borders. Global Trends and Regional Responses*, konferencje międzynarodowych projektów badawczych *EUBorderscapes* oraz *EU border regions* czy też *Phantomborders*. W kilku przypadkach organizował i współorganizował panele tematyczne, pracując w międzynarodowych zespołach badawczych. Jak deklaruje habilitant, osiem z jego konferencji organizowanych było przez wiodące w świecie uniwersytety według Rankingu Szanghajskiego.

Wiedza i doświadczenie naukowe habilitanta wykorzystywane były dla recenzowania tekstów naukowych przez liczne krajowe i międzynarodowe czasopisma naukowe (w tym znajdujące się na liście B MNiSW), takie jak *Przegląd Politologiczny*, *(R)evolutions*, *Przegląd Zachodni*, *Europa Regional*; redaktorów wydawnictw zbiorowych oraz organizatorów konferencji naukowych. Uczestniczył w pracach komitetów redakcyjnych czasopism naukowych (*Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, *The Polish Political Science Quarterly*, *Public Policy and Economic Development*), oraz jest aktualnie członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych oraz Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej.

Niezwykle imponująco i absolutnie ponadprzeciętnie przedstawia się udział dr. Jarosława Jańczaka w pracy badawczej wyrażonej uczestnictwem i kierowaniem projektami badawczymi. Przez ostatnich dziesięć lat zaangażowany był w trzynaście projektów, finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki, funduszy europejskich oraz innych środków publicznych i prywatnych, w większości międzynarodowych i w dużej części odbywających się poza granicami Polski (Niemcy, Bułgaria, Rumunia, Czechy). W przypadku czterech projektów (*Boundaries Revisited. Conceptual Turn in European Border Practices*; *European Exclaves in the Process of De-bordering and Re-bordering*; *De-bordering, Re-bordering and symbols on the European Boundaries*; *Conflict and Cooperation in Divided Cities*) habilitant nie tylko tworzył, ale także kierował pracami międzynarodowych zespołów. Imponująco przedstawia się lista ich uczestników, w sumie kilkudziesięciu naukowców na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat z uniwersytetów z Niemiec, Francji, Belgii, Danii, Szwecji, Finlandii, Stanów Zjednoczonych, Turcji, Cypru, Ukrainy i Rosji.

Dodatkowo należy podkreślić fakt, iż brał on udział w szeregu innych projektów badających granice (*Entgrenzung von Grenzregionen. EVTZ als Instrument der territorialen Kooperation von Kommunen in Europa*; *Śląsk w Europie – dziesięć lat członkostwa w Unii Europejskiej*, *Phantomgrenzen in Ostmittel Europa*; *BRAINS Bulgarian-Romanian Area Identities: Neighborhood Study*) i innych tematycznie projektach badawczych (*Regionalna scena polityczna – wzorce rywalizacji w kontekście wyborów samorządowych 2010*; *The Arab Spring*; *Priorytety prezydencji na przykładzie przygotowań Polski do przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej. Analiza politologiczna*; *Operacje Unii Europejskiej w obszarze Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony w latach 2003-2009*; *Das Verhältnis zwischen Deutschen und Polen. Grundlagen und Perspektiven der Zusammenarbeit vor dem Hintergrund der europäischen Integration*).

Warto odnotować, iż efektem projektów były publikacje, w dużej części wydawane w języku angielskim w Europie Zachodniej, mocno obecne w międzynarodowym obiegu naukowym i stanowiące zauważalny wkład do nauki światowej w zakresie studiów nad granicami tak w zakresie empirycznym, jak i teoretycznym i koncepcyjnym. Projekty badawcze habilitanta lokują jego pracę badawczą w czołówce młodych naukowców w Polsce, dowodząc jego zaawansowania naukowego, gęstej sieci kontaktów międzynarodowych oraz najwyższych standardów pracy na poziomie teoretycznym i empirycznym.

Habilitant zaangażowany był ponadto w realizację nieakademickich projektów, głównie o charakterze rozwojowymi i edukacyjnym, finansowanych ze środków Unii Europejskiej (*europaNONexcluded*; *Super szef super firmy*; *Bądź gotowy na zmianę*).

Elementem bogatej aktywności międzynarodowej dr. Jarosława Jańczaka są liczne zagraniczne staże naukowe i wizyty naukowe. Odbył on siedemnaście takich wizyt, pracując na dziewięciu uczelniach w ośmiu państwach. Duża część z nich finansowana była z programu Exchange Teaching Staff, zawierała więc nie tylko badania, ale także dydaktykę prowadzoną dla miejscowych studentów. Habilitant odwiedzał uczelnie w Finlandii, Niemczech, Turcji, Czechach, Szwecji, Bułgarii, Francji i Norwegii. Ponownie warto nadmienić, iż trzy z odwiedzanych przez niego uczelni klasyfikują się jako najlepsze światowe uniwersytety zgodnie z Rankiem Szanghajskim.

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa

Warto odnotować niezwykle bogate doświadczenie w pracy dydaktycznej habilitanta. Obejmuje ono nie tylko szerokie spektrum tematyczne, które powinno charakteryzować

Olbrzymie międzynarodowe doświadczenie dydaktyczne habilitanta wiąże się także z jego umiejętnościami językowymi oraz dużym doświadczeniem interkulturowym. Efektem obu jest między innymi podręcznik akademicki *Country Report: Poland. Comparative European Governance and Management*, którego habilitant jest współautorem, a który wydany został w Niemczech i używany jest tam przez liczne uczelnie.

Habilitant zaangażowany jest także w działalność organizacyjną. Przez wiele lat pełnił funkcję pełnomocnika dziekana ds. kierunku politologia prowadzonego w języku angielskim we współpracy z Europejskim Uniwersytetem Viadrina, następnie koordynował program podwójnego dyplomu pomiędzy UAM i EUV. Jego praca organizacyjna dotyczyła także organizacji konferencji, krajowych i międzynarodowych, w tym zagranicznych, często we współpracy z innymi uczelniami (Uniwersytet Szczeciński, Centre Marc Bloch, Uniwersytet Europejski Viadrina); oraz licznych paneli na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, w tym najlepszych i najważniejszych w obszarze jego badań jak *ABS 1st World Conference*, Joensuu, Finlandia/St. Petersburg, Rosja 2014. Wspólne panele przygotowywane były z najwyższej klasy specjalistami w tej dziedzinie, np. prof. Perttim Joenniemi czy prof. Heino Nyyssonenem. Habilitant organizował też pracę zespołów badawczych, pracując jako ich kierownik. Warto odnotować uznanie zdobyte przez habilitanta za pracę organizacyjną, manifestujące się w licznych nagrodach przyznawanych mu przez Rektora UAM i Dziekana WNPiD (Nagroda Zespołowa I stopnia Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za działalność organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału w roku akademickim 2009/2010; Nagroda Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za działalność organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału w roku akademickim 2009/2010; Nagroda Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za działalność organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału w roku akademickim 2010/2011; Nagroda Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa w roku akademickim 2013/14 za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału).

Innym obszarem wartym przywołania jest będąca udziałem habilitanta popularyzacja nauki. Dr Jarosław Jańczak zaangażowany jest w szereg inicjatyw mających zachęcać młodzież do studiowania tematyki politologicznej i europejskiej tak w kraju, jak i za granicą, takich jak coroczny Poznański Festiwal Nauki i Sztuki, programy Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Berlinie, zajęcia w Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w Opolu, czy Europejskim Domu Spotkań - Fundacji Nowy Staw w Lublinie. Brał też udział w pracach komisji konkursowych Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym w

województwie lubuskim, oraz Międzyszkolnych Konkursach Wiedzy o Unii Europejskiej dla szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjalnych w Poznaniu.

Konkluzje

W zakresie dorobku naukowo-badawczego dr. Jarosława Jańczaka należy stwierdzić, iż znajduje się on w głównym nurcie badań nad zjawiskami politycznymi. Dorobek ten jest bogaty zarówno ilościowo, jak i jakościowo. Charakteryzuje się spójnością merytoryczną, tematyczną i metodologiczną. Recenzowany dorobek stanowią prace oryginalne, ale także ważne naukowo, uzupełniające istniejącą lukę badawczą. Habilitant w sposób innowacyjny i naukowo poprawny rozwija badania w niezwykle dynamicznym obszarze tematycznym studiów nad granicami. Dodatkowo dorobek, z uwagi na międzynarodowy kontekst jego powstawania i upowszechniania, jest widocznie obecny w nauce międzynarodowej. W świetle powyższego stwierdzam, iż dorobek publikacyjny dr. Jańczaka w sposób wyczerpujący świadczy o jego konsekwentnym rozwoju naukowym po uzyskaniu stopnia doktora.

Badanie dynamiki przemian granic w Europie i koncentracja na poziomie mikrostruktur w postaci *granicznych miast bliźniaczych* stanowi nowatorskie ujęcie problemu. Autor w swoich pracach wnosi znaczny wkład w rozwój nauki tak na poziomie teoretycznym, jak i empirycznym. Modele teoretyczne przez niego stworzone w znaczący sposób poprawiają rozumienie obecnie zachodzących procesów związanych z granicami w Europie. Zebrany podczas badań terenowych materiał empiryczny pozwolił natomiast na pierwsze w nauce europejskiej całościowe opisanie *granicznych miast bliźniaczych* i osadzenie ich w szerszym kontekście procesów integracji europejskiej. Przeskalowanie integracji stanowi jeden z komponentów oryginalnego i innowacyjnego podejścia w badaniu dynamiki integracyjnej. Elementy te pokazują dojrzałość naukową habilitanta, połączoną z naukową pasją. Efektem jest bogaty w źródła i prowadzący do istotnych wniosków cykl publikacji, ukazujący habilitanta jako dojrzałego naukowo i znanego w środowisku naukowym badacza problematyki granicznej.

Dr Jarosław Jańczak jest naukowcem o niezwykle silnym osadzeniu międzynarodowym, aktywnym naukowo i dydaktycznie nie tylko w Polsce, ale także poza jej granicami. Jego liczne konferencje międzynarodowe oraz staże i wyjazdy studyjne obrazują ten fakt. Jego dojrzałość naukowa i międzynarodowy charakter pracy manifestuje się także udziałem i kierowaniem licznymi międzynarodowymi projektami badawczymi. Dodatkowo

rozległy charakter jego działalności organizacyjnej i propagatorskiej dopełnia pozytywnego obrazu habilitanta.

Podsumowując, jednoznacznie stwierdzam, iż dorobek naukowy dr. Jarosława Jańczaka, a w szczególności osiągnięcie zatytułowane „Współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*”, oraz jego dorobek międzynarodowy, dydaktyczny i popularyzatorski wypełniają wymagania zawarte w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnioskuje więc o dopuszczenie dr. Jarosława Jańczaka do dalszych etapów postępowania w przewodzie habilitacyjnym i nadanie mu stopnia doktora habilitowanego.

Jerzy Babiak